

1864

Underrättelser om användningen af
Förhydningspapp och Asfaltpapp
i långa banor

från Munksjö Pappersbruk i Jönköping.

Förhydningspappen är af 2 slag, nemligen antingen af blandad lump och halm eller ock endast af yllelump. Det förra slaget har befunnits nästan mera ogenomträngligt för drag än det senare. Den med halm blandade pappen är ock mycket fastare.

Asfaltpapp är grå lumppapp, dränkt i tjära, och utgör otvifvelaktigt det lämpligaste taktäckningsämne i vårt klimat. Detta fabrikat skiljer sig *väsentligen* från likartade med förvillande benämningar uppkallade taktäckningsämnen af utländsk tillverkning, hvilka äro spröda och styfva, så att de fordra solsken eller uppvärmning framför eld, äfven sommartiden i mulet väder, och varsam handtering för att kunna oskadade uppläggas på tak, under det att Asfaltpappen genom sin mjukhet och smidighet kan spännas, böjas och veckas i de tväraste brytningar (t. ex. falsas tillsammans med jernplåt), och äfven i köld handteras för taktäckning.

A. Förhydningspapp.

1. **Väggförhydningspapp.** Till osvikligt förekommande

Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2022

kanter till falsar, som instickas i hvarandra, hvar-

1864

Underrättelser om användningen af
Förhydningspapp och Asfaltpapp
i långa banor

från Munksjö Pappersbruk i Jönköping.

Förhydningspappen är af 2 slag, nemligen antingen af blandad lump och halm eller ock endast af yllelump. Det förra slaget har befunnits nästan mera ogenomträngligt för drag än det senare. Den med halm blandade pappen är ock mycket fastare.

Asfaltpapp är grå lumppapp, dränkt i tjära, och utgör otvifvelaktigt det lämpligaste taktäckningsämne i vårt klimat. Detta fabrikat skiljer sig *väsendtligen* från likartade med förvillande benämningar uppkallade taktäckningsämnen af utländsk tillverkning, hvilka äro spröda och styfva, så att de fordra solsken eller uppvärmning framför eld, äfven sommartiden i mulet väder, och varsam handtering för att kunna oskadade uppläggas på tak, under det att Asfaltpappen genom sin mjukhet och smidighet kan spännas, böjas och veckas i de tväraste brytningar (t. ex. falsas tillsammans med jernplåt), och äfven i köld handteras för taktäckning.

A. Förhydningspapp.

1. Väggförhydning. Till osvikligt förekommande af drag anbringas denna papp antingen invändigt, eller ock på väggarnes utsidor mellan timret och brädfodringen.

Vid utvändig förhydning fastnubbas långsidornas kant i timmerstockarnes midt, så att den ena pappbanans kant faller 1 à 2 tum öfver den andras. Säkrare mot drag är likväl att omböja långsidornas kanter till falsar, som instickas i hvarandra, hvar-

efter nubben slås genom falsen. Såvida ändamålet att förekomma drag fullkomligt skall vinnas, är härvid tillika nödigt att pappen räcker framom fönsterkarmarnes dagkanter, och renskäres först sedan fodren påspikats.

Är man säker att brädfodringen blir fullkomligt tät, så kan till yttre förhydning tryggt begagnas samma slags papp som till invändig förhydning. Annars är rådligt att till yttre förhydning använda **tjärad** papp (hvertill en särskilt sort tillverkas för billigare pris), åtminstone på de ställen af väggen, der väta lätt intränger (t. ex. vid fönsterfodren).

Kyla och drag från trossbottnar i trähus hafva sin orsak antingen i otäta fogningar mellan timmerstockarne eller ock deri, att golfbjelkarnes ändar sticka ut genom väggarne. I dessa fall är nödigt att med pappbanor bekläda väggarnes utsidor till så stor del som på insidan motsvaras af trossbotten och de på ömse sidor om densamma befintliga fogar mellan timmerstockarne.

Vid invändig förhydning kan förfaras på alldeles samma sätt, utom hvad beträffar pappens falsning, som här icke är behöflig, emedan befarad otäthet i skarfvarne (till följd af sprickor i timret, i hvilka spikarne ej tagit väl fast) afhjelpes med att klistra pappersremсор öfver dessa skarfvar. Men ehuru detta förhydningsätt är det enklaste och kan utföras af hvem som helst, är det, enligt vunnna erfarenhet, både för utseende och varaktighet ännu bättre att

spänna pappbanorna på väggarne, på samma sätt som dessa annars spännas med papper, för att sedan derpå klistra tapeterna. Sedan nemligen pappbanorna blifvit afskurna till lika höjd med rummet, fuktas de först lindrigt och jemt med sådant klistervatten, som begagnas vid anfuktning af vanligt spännpapper. *De böra blott kännas lindrigt däfna och denna grad af fuktighet bör äfven hafva inträngt i pappens inre, så att pappen är böjlig.* För att fuktigheten skall jemt

draga sig in i pappen, läggas de fuktade banorna ofvanpå hvarandra under 8 à 10 timmar. Därefter fastnubbas pappbanorna med sina ändor på väggen tätt invid taket och golvet, med långsidorna 2 tum öfver hvarandra, bildande skarvar, som med starkt klister förenas och under torkningen sammanhållas med häftspikar, hvilka borttagas sedan förhydningen torkat. Vill man förvissa sig om att skarvarne icke bli synliga utanpå tapeten, så böra de icke allenast vara sammanspetsade, utan äfven öfverspännas med en spännpappersremsa. Förhydningspappen måste äfven här gå framom fönster- och dörrkarmarnes dagkanter samt renskäras först sedan fodren påspikats. Då pappen måste långsamt torka, så akte man densamma under tiden för starkt luftdrag genom dörrar och fönster. När den torkat blir den spänd och slät. Först då klistras tapeten derpå. Till sådan förhydning är den med halm blandade pappen den enda lämpliga.

Fördelarne af detta förhydningsätt äro att den spända pappen, medan den utehåller drag, tillika ger styrka och varaktighet åt tapeten, samt att hela väggbeklädningen lätt kan omspännas, ifall väggarnes sjunkning sådant erfordrar.

Erfarenheten har visat att detta sätt att anbringa pappförhydning i längden blir billigare än vanlig spänning med papper, emedan omtapetsering icke behöfver ske så snart, som ifall spännpapper begagnats till underlag för tapeten.

Väggar mellan eldrum erfordra icke förhydning.

2. Golfförhydning (under mattan). Dervid böra pappbanornas kanter sammanspetsas, så att inga höga valkar uppstå, som nöta mattorna. Sedan pappen blifvit inpassad på golvet, öfverstänkes den med vatten, men blott så mycket, att den blir däfven, då alla bucklor utjemnas och den lägger sig tätt efter golvet. Om äfven efter mattornas påläggning dylika

bucklor förmärkas, så försvinna de om mattan fuktas på det buckliga stället och får sakta torka.

Vanlig förhydningspapp, såsom mera tät och mindre emottaglig för dammet, är ovilkorligen bättre än grå lumppapp till denna slags förhydning.

3. Förhydning af trossbottnar sker närmast under golfplankorna; pappen spikas helst längs efter golfsparrarne och ofvanpå desamma samt uppvikes på alla sidor i vinkel mot väggarne, så att den kan fasthållas mot dem medelst golflisterna. Vid golfvets påläggning måste förhydningen aktas så att ej hål stötas i densamma.

Lyckade försök ha gjorts att med Förhydningspapp i långa banor spänna tak i boningsrum omedelbart nedanför mellanskåret till trossbottnen, så att mellantak af bräder besparats.

Ehuru invändig förhydning fås till ett så billigt pris, att den snart betalar sig endast genom det bränsle, som besparas medelst rummets större förmåga att kvarhålla värmen, så torde likväl mången obemedlad (t. ex. arbetaren, som ofta har att bekläda tre hela väggar af sin lilla bostad) anse utgiften alltför betydlig att göra på en gång. I detta fall kan förhydningen inskränkas till rummets hörn och omgifningarne kring fönster och dörrar, från hvilka vanligen det mesta draget kommer. Sådan förhydning fästes medelst spikning och kan bli mycket verksam om trossbottnen är lagd med omsorg och väggarne icke äro alltför vårdslöst upptimrade.

Med lösa pappbanor, hvilka under den varmare årstiden nedtagas och förvaras till begagnande under många följande vintrar, afstänger man drag och kyla från vissa delar af väggen, såsom på fönsterväggarnes panel, samt bakom soffor och sängar, och dylikt. I sjukrum kan en från taket nedhängande pappbana bilda ett skydd mot draget från dörren eller mot dagsljuset.

Kostnaden för fullständig förhydning af ett medelstort rum är omkring 12—15 Rdr. En arbetarebostad kan, med delvis förhydning, göras fullkomligt dragfri för halfva denna kostnad. Från flere personer, som begagnat papp till väggförhydning, har Munksjö Pappersbruk emottagit skrivelser, som alla öfverensstämma i den uppgiften, att kostnaden för väggförhydning snart återbetalar sig genom besparadt bränsle. En brefskrifvare, som uppger, att kostnaden för förhydning af ett hus med 12 rum af 10½ fots medelhöjd uppgått till 10 Rdr 40 öre för hvarje rum, tillägger: "Till hvilket ringa pris har jag då icke köpt den oskattbara fördelen af att jemte de mina få slippa frysa under ena hälften af året och använda den andra till att bota de krämpor, som blåst in på oss genom otäta väggar."

4. Förhydningspapp användes dessutom till flere ändamål, såsom att **döfva ljudet** mellan tvenne våningar eller från machineriers rörelseutvecklingar (kugghjulen omgifvas med skåp af bräder, hvilkas insidor fodras med förhydningspapp). Till **omklädnad på ångpannor och ångrör**, för att bibehålla värmet i dessa, är denna papp lika verksam, men långt varaktigare än den vanligen begagnade hårfilten. För dessa ändamål är den grå lumppappen bättre än den, hvars massa är blandad med halm.

En af Munksjö Pappersbruk i Jönköping utgifven särskilt brochyr om sättet att använda förhydningspapp i långa banor, mot drag och fukt, expedieras från nämnda Bruk eller från Hr L. J. Hiertas kontor i Stockholm, på requisition, åtföljd af 2 frimärken à 12 öre.

B. Asfaltpapp.

Rekommenderas till användning endast i det fall, att föreskrifterna om takläggningen noggrannt iakttagas. De kunna sammanfattas i följande:

1. Takresningen högst en fjerdedel af husets bredd.
2. Takstolarne ställda på högst 3 fot 2 tums afstånd och väl konstruerade, så att de icke sätta sig. (De kunna dock vara vida klenare än takstolar, som uppbära tyngre taktäckningsämne.)
3. En slät botten af plöjda bräder.
4. Pappens försigtiga behandling under täckningen.
5. Takets underhåll med tjärstrykning och sandning.

Följas dessa föreskrifter, så uppkommer ett fullkomligen vattentätt tak, som varar i mansåldrar.

Munksjö Bruk erbjuder sig tillhandagå med vidare upplysningar än dem, som meddelas här nedan.

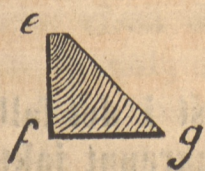
Asfaltpappens stora format, som låter den sträckas utefter det längsta tak i ett helt stycke (af 1000 kvadratfots täckyta eller mer, om så skulle påfordras), medgifver

Ett förbättradt täckningssätt, som skiljer sig från det gamla, (hvilket skedde med ark af blott 1 kvadratalns täckyta) derutinnan att tjärpappen får sammanhänga i hela stycken från takåsen till takfoten och icke spikas i takbräderna, utan fästes med långsidorna på trekantiga lister, som, löpande i samma riktning, spikas vid takbräderna på ett afstånd från

Fig. 1. hvarandra af högst 3 fot 2 verktum. Dessa lister få i tvärgenomskärning den form, vidstående *Fig. 1* visar, hvars plan *a b* hvilar på takbräderna.

Fig. 2. Ytterst på gaffarne spikas lister af tvärgenomskärning enligt *Fig. 2*, hvars plan *f g* ligger på takbräderna, med sidan *e f* utåtvänd och med spetsen *g* inåt taket. De på listernas ryggar mötande pappbanorna öfvertäckas med i listerna fastspikade remsor af 4 tums bredd,

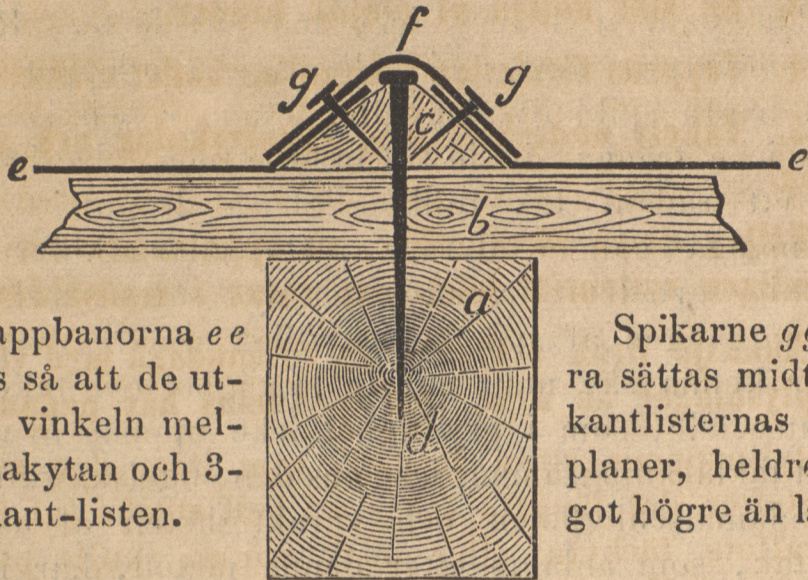
såsom sy
ställer na
e är 3-kä
stolen a g
sidor stry
stenkolst

e-
Papp
vikas s
fylla v
lan tal
ka

När
som f
en tak
Lister
täckas m
uppkomna
Vid för
pappen är
kalktjära
skålp. släc
med strid o
behandling,
när man fir
att detta iak
aktighet och
sand- och tjär
hårdnar till lik
Taktäckarne
för att icke ska

såsom synes på nedanstående *Fig. 3*, der *ee* föreställer pappbanorna, *f* täckremsan och *gg* spikarne. *c* är 3-kant-listen, som af spiken *d* är fästad i takstolen *a* genom brädbotten *b*. Täckremsornas undersidor strykas med ett pappkitt beredt af starkt inkokt stenkoltjära.

Fig. 3.

Pappbanorna *ee* vikas så att de utfylla vinkeln mellan takytan och 3-kant-listen.

Spikarne *gg* böra sättas midt i 3-kantlisternas sidoplaner, heldre något högre än lägre.

När en pappbana skarvas, så bör den spikrad, som fäster skarven, komma längs efter midten af en takbräda.

Listerna mötas stumt på takåsen, der de öfvertäckas med den öfverböjda pappbanan, hvars dervid uppkomna veck fästas med varsamt inslagna spikar.

Vid första torra väder efter täckningen och sedan pappen är fullkomligt torr, strykes taket med het kalktjära (100 skålp. stenkols- eller trätjära, 20 skålp. släckt fin kalk, 5 skålp. harts) och beströs med strid och torr sand innan tjäran stelnar. Denna behandling, som hvarken är svår eller dyr, förnyas när man finner att sanden vill lossna och affalla; att detta iakttages är högst viktigt för takets varaktighet och ogenomtränglighet för väta, emedan sand- och tjärlagret, sålunda underhållet, innan kort hårdnar till likhet med sten.

Taktäckarne måste ha oljade sockor på fötterna för att icke skada pappen.

Den nu i korthet antydda och i en af Munksjö Bruk utgifven brochyr utförligt beskrifna metod för taktäckning med asfaltpapp, har framför den förut här i landet använda det företräde, att asfaltpappen icke kan sönderslitas af spikarne vid takbrädernas utvidgning (af fukt) eller sammandragning (af torka), emedan pappen i dem icke har sitt fäste. Regn- och snövattnet möter ej heller under afloppet utför taket några spikhufvuden eller sömmar och kan således icke tränga sig in till brädbotten. Derigenom blir ett sådant tak fullkomligt så droppfritt, som det många gånger dyrare plåt- eller skiffertaket. Täckningsarbetet blir, efter det nya sättet, vida lättare, åtgången af spik är betydligt mindre, reparationer kunna ske utan minsta svårighet och taket får ett utseende, som i prydlighet icke uppnås af något annat taktäckningsämne, icke ens den engelska skiffern.

Ändamålsenligheten och varaktigheten af asfaltpapptak, som anlagts efter denna metod, har i andra länder blifvit genom mångårig erfarenhet bepröfvad och vunnit så stort förtroende, att t. ex. i Preussen statens egna byggnader börjat täckas med asfaltpapp. Derjemte har i utlandet fördomen mot asfaltpapptakens eldfarlighet så vikit, att assurancesbolagen nedsatt premien för hus med asfaltpapptak till likhet med den för hus med tegeltak.

Ofvannämnde skrift om taktäckning med asfaltpapp expedieras från Munksjö Bruk (Jönköping) eller Hr L. J. Hiertas kontor i Stockholm, på requisition, åtföljd af 2 frimärken à 12 öre.

Mot väta, fukt och röta såväl i sten- som trähus, såväl i fria luften som under tak, erbjuder asfaltpappen fördelar, hvilka inses af hvarje byggmästare, och äfven i vårt land ofelbart skola förskaffa asfaltpappen en vidsträckt användning inom byggnadstekniken.